

Sinjska alka

Ćavar, Marin

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:807123>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
ODJEL ZA INTERDISCIPLINARNE, TALIJANSKE I KULTUROLOŠKE STUDIJE

MARIN ČAVAR

SINJSKA ALKA

Završni rad

Pula, rujan 2017.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
ODJEL ZA INTERDISCIPLINARNE, TALIJANSKE I KULTUROLOŠKE STUDIJE

MARIN ČAVAR

SINJSKA ALKA

Završni rad

JMBAG: 573-KT, redoviti student

Studijski smjer: Kultura i turizam

Kolegij: Kulturna povijest Hrvatske

Mentor: prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, rujan 2017.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Marin Čavar, kandidat za prvostupnika kulture i turizma, izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz nekog necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli, 1. rujna 2017.

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Marin Čavar, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Sinjska alka“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 1. rujna 2017.

Potpis:

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJESNI PREGLED HRVATSKO TURSKIH ODNOSA	2
2.1. Provale i pustošenja	3
2.2. Od strategijske prekretnice do stabilizacije	4
3. OSLOBAĐANJE HRVATSKIH KRAJEVA OD TURSKIH VLASTI.....	6
3.1. Veliki Bečki rat	7
3.2. Morejski rat	8
3.3. Oslobađanje Sinja.....	9
3.4. Drugi Morejski rat	10
4. SINJSKA ALKA U 18. STOLJEĆU	12
4.1. Postanak Alke	14
4.2. Prvi poznati spomen o Alki	15
5. SINJSKA ALKA KAO VITEŠKO NATJECANJE	16
5.1. Časni sud	16
5.2. Početak natjecanja	17
5.3. Namještač Alke	19
5.4. Tijek natjecanja	20
5.5. Proglašenje slavodobitnika.....	22
6. MUZEJ SINJKE ALKE	24
7. SINJSKA ALKA KAO ČIMBENIK IDENTIFIKACIJE.....	26
8. ZAKLJUČAK	28
9. LITERATURA.....	29
POPIS SLIKA	30
SAŽETAK	31
SUMMARY	32

1. UVOD

Kulturna baština, posebice nematerijalna, iz razloga što je tema ovoga rada nematerijalna kulturna baština, nesumnjivo je veliko bogatstvo čovječanstva te putem kojeg ljudi afirmiraju svoj kulturni identitet. Poznato je da nematerijalna kulturna baština obuhvaća prakse, predstave, izraze, znanja, vještine, instrumente, predmete, rukotvorine i slično te se ona prenosi iz generacije u generaciju, kao što je i vidljivo iz teme ovoga rada, Sinjske alke, čija se tradicija održava već oko 300 godina i koja tamošnjoj lokalnoj zajednici pruža osjećaj identiteta i kontinuiteta.

Tema ovoga rada je, dakle, Sinjska alka, a povod za njezin odabir je izrazita zaintrigiranost i znatiželjnost autora za povijesnim temama, a Sinjska alka, uključujući povijesne činjenice njezina nastajanja i njezinog pažljivog očuvanja do današnjih dana, predstavlja odličan odabir. Također, činjenica da je Sinjska alka svjetsko priznanje stekla upisom na UNESCO-vu Reprezentativnu listu nematerijalne svjetske baštine i time potvrdila svoju prepoznatljivost na svjetskoj razini dodatno podiže važnost Alke kao tradicije.

Upravo je cilj rada istražiti povijesne činjenice i odnose zbog kojih je Sinjska alka osnovana i obraditi cjelokupnu Alku kao vitešku igru te objasniti kakvu simboliku ona u sebi odražava. Za potrebe sastavljanja rada korištena je dostupna literatura, internetski izvori te znanstveni članci. Korištena je metoda prikupljanja, analize i sinteze podataka. Rad se temelji na Hardvarskom sustavu referiranja i bilježenje bibliografskih izvora.

Završni rad se sastoji od devet poglavlja. U uvodnom, prvom poglavlju, navedena je tema rada, njezino objašnjenje i razlog odabira teme. Nadalje, drugo poglavlje bavi se kratkim pregledom hrvatsko-turskih odnosa i uvertira je u treće poglavlje koje opisuje oslobađanje hrvatskih krajeva od turskih vlasti, odnosno povijesne bitke koje su na kraju krajeva dovele do osnivanja Sinjske alke. Zatim je u četvrtom poglavlju objašnjen nastanak Alke s naglaskom na antropološki aspekt, uz pregled prvog poznatog spomena o njoj. Peto poglavlje bavi se cjelokupnom Sinjskom alkom kao viteškom igrom. Šesto poglavlje je posvećeno muzeju Sinjske alke, dok se sedmo poglavlje bavi tematikom s početka ovoga uvoda, a to znači identifikacijom, odnosno kako se sjećanja prenose s generacije na generaciju. Zatim, osmo i deveto poglavlje predstavljaju zaključak i navedena literatura te popis korištenih slika.

2. POVIJESNI PREGLED HRVATSKO-TURSKIH ODNOSA

Kada govorimo o hrvatsko-turskim vezama i odnosima, valja imati na umu da se u političkoj sferi radi o međudržavnim odnosima tek od 1992. Do tada ih je obilježavala stanovita asimetričnost, što znači da se s jedne strane javlja Osmansko Carstvo i potom Republika Turska kao država, a s druge strane Hrvati kao narod. Za razliku od odnosa na visokoj političkoj razini, prevladavali su oni na srednjoj i nižoj, prvenstveno kao komunikacija između predstavnika vlasti na terenu s obje strane granice. To ne znači da nije bilo situacija u kojima bi se odnosi približavali simetričnosti. Glede odnosa na razini naroda, uslijed malobrojnosti i povremenosti pojavljivanja etničkih Turaka na zapadnim granicama, na neki je način uloga „druge strane“ pripala muslimanskim Bošnjacima. Od samih početaka hrvatske etnogeneze dolazilo je do povremenih, nekada jačih, a nekada slabijih kontakata raznoga tipa s pripadnicima pojedinih turskih naroda te sa sigurnošću možemo reći da su ti kontakti svakako ostavili traga.¹

Potkraj 14. stoljeća Hrvati sve više dolaze u dodir s maloazijskim Turcima, točnije s anadolskim Turcima ili Osmanlijama. Od konca 14. stoljeća Bosna i Hrvatska sve više počinju osjećati pritisak osmanskih Turaka. Taj pritisak čak pospješuje jačanje položaja Katoličke crkve u Bosni, jer se ona ne može uspješno braniti bez pomoći tadašnjeg pape i Ugarske. Odatle i činjenica da Bosna završava svoju srednjovjekovnu povijest kao pretežito katolička zemlja, a kraljica Katarina oporučno je ostavlja papi. No, unatoč svim nastojanjima, Bosna, a zatim i veći dio Hrvatske, do sredine 16. stoljeća dospijeva pod osmansku vlast. Hrvatsku (na jugu, a donekle i na sjeveru) najteže su pogodile neprestane razorne pljačkaške provale u drugoj polovici 15. stoljeća.²

Sve te provale, razaranja, vladanja bez imalo sumnje ostavili su značajan trag na tadašnje stanovnike toga osvajanog područja, kako na njihovu tradiciju, tako i na njihov mentalitet, što je i danas vidljivo u mnogim tim područjima te je stoga od velike važnosti objasniti odnose ovih dviju zemalja kako bismo mogli ući u srž teme ovoga rada.

¹ Jurčević, K - Ramljak, O. - Hasanbegović, Z., 2016., *Hrvatska i Turska: povijesno kulturni pregled*, Srednja Europa - Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, str. 1.

² Na istome mjestu.

2.1. Provale i pustošenja

Prve turske provale i haranja na hrvatskim prostorima započinju koncem 14. stoljeća, najveći zamah su imala u 15. stoljeću, a nešto manji u 16. stoljeću, a u sljedećim stoljećima su bili slabiji, rjeđi i onda su prestajali. Nositelji provala bile su takozvane akindžije. Akindžije (Slika 1) kao lake konjaničke odrede na granicama za provale na neprijateljski teritorij kao uvod u osvajanja, obično je predvodio mjesni sandžakbeg. Provala manjeg dijela akindžija, oko stotinu, nazivala se *haramiluk*, a sudionici *haramije*, dok je još manji odred nazvan *četa*. Akindžije su se upisivale u posebne deftere, a dijelile su se na razrede timarnika i slobodnih baštinika. Pojedine su skupine nazivane prema imenima glasovitih zapovjednika, primjerice, Evrenos-bega i drugi. Na hrvatskom području isključivo sastavljen od muslimana, odred je uključivao kako pridošle etničke Turke, tako i mjesno islamizirano seosko stanovništvo.³

Slika 1. Neredoviti juriški konjanici Akindžije

Izvor: <http://vojna-povijest.blogspot.hr/2012/12/akindzije.html> (10. lipnja 2017.)

³ Na istome mjestu.

2.2. Od strategijske prekretnice do stabilizacije

Hrvatski su prostori u različito vrijeme bili izloženi turskim napadima različitog karaktera, intenziteta i provenijencije. U 15. stoljeću osvajanje Bosne i vrlo jake provale akindžija nanijele su najveće štete, čak većih razmjera nego osvajački pohodi koji su uslijedili u 16. stoljeću. Konačno do pedesetih godina ofanzivna moć Osmanlija iz Bosne slabi na sjeveru i jugu, da bi na središnjem sektoru još neko vrijeme ostala učinkovita, zaključno s velikom navalom beglerbega Hasan-paše i njezinim slomom 1593. Ovime na neki način počinje i sedamnaesto stoljeće, razdoblje prilično stabilne granice koje će završiti propašću turske vlasti u najvećem dijelu hrvatskih zemalja u kontekstu globalnoga rata nakon 1683., kada se snage bosanskoga pašaluka, oslabljene porazima i gubicima na drugim ratištima, na većini fronti nisu mogle učinkovito oduprijeti navali udruženih protivnika. Uzroci su oslabljenom položaju Osmanlija u 17. stoljeću višestruki. Na neki način je Osmansko Carstvo postalo talac osnova na kojima je izgrađeno: širilo ga je, branilo i stabiliziralo brojno profesionalno konjaništvo održavano nadarbinama u vidu prava na rentu (desetina i pristojbe na teret seoskog stanovništva). Mehanizam pretvaranja dobrovoljaca, oslobođenih zarobljenika i obraćenika, pripadnika svite viših dostojanstvenika te njihovih sinova i rođaka u spahije nije bilo moguće zaustaviti i da bi se namaknula sredstva za njihove plaće u obliku nadarbina-timara moralo se nastaviti s osvajanjima, često i protiv vojne i gospodarske logike.⁴

Takav sustav održavanja carstva nije se pokazao kvalitetan. Vojsku se moralo platiti, što je zahtijevalo nova osvajanja, a pokušaji osvajanja određenih područja nisu uspjeli, što je dovodilo do još većih raskola unutar Osmanskog Carstva, pobuna i sl., što ćemo i kasnije u radu vidjeti.

Carstvo koncem 16. stoljeća trpi prve ozbiljne poraze, o čemu će biti više riječi u nadolazećim odlomcima, koji zajedno s pobunama i ustancima u Anadoliji i u europskom dijelu Carstva, golemom inflacijom i nizom drugih nedaća, nameću potrebu reorganizacije. Ta se, pak, na granicama Bosanskoga pašaluka provodi na taj način da se vojna moć umjesto na spahije i plaćene posade u graničarskim tvrđavama koji su smjenjivi, sve više počinje oslanjati na kastu nasljednih uživatelja nadarbina i muslimanskog slobodnog seljaka-vojnika sa stalnim i određenim izvorom plaće u gotovu iz najbližeg izvora regalnih prihoda (tzv. odžakluk).⁵

⁴ Nav. dj., str. 3.

⁵ Na istome mjestu.

Na čitavoj granici od Drave do zaleđa Dubrovnika Osmanlije su držale znatno više vojske u tvrđavama negoli u vrijeme ofanzivnih naleta osamdesetih godina 16. stoljeća, ukupno više od 13.000 ljudi. To govori o potpuno defanzivnom stavu. S obzirom na činjenicu da je fronta u Hrvatskoj iz perspektive globalne strategije predstavljala sekundarno područje, jačina utvrda i brojno stanje posada nisu bili u većoj mjeri uvjetovani striktno vojnim potrebama te da su veliku ulogu igrali drugi čimbenici. Slijedom toga, na panonskom prostoru broj utvrda u odnosu na „predmohačko stanje“ znatno je smanjen, a u dinarskim krajevima se naslijeđena mreža utvrda čak proširuje. Možemo zaključiti da su takve bile prilike na terenu: vrlo brojne nazočnosti vlaških skupina, slabosti agrarne proizvodnje te dugotrajna nestabilnost uvjetovana čestim, snažnim i razornim uskočkim napadima.⁶ Morejski rat je tu situaciju samo pogoršao, pa će se pojaviti mnogo kula kao utvrđenih posjeda muslimanske elite.

Za 17. stoljeće je karakteristična pojava i uključivanje sve većeg broja pripadnika kršćanske raje (ne samo Vlaha) u pomoćne vojne i oružničke odrede. Već je Hasan-paša Predojević početkom devedesetih godina 16. stoljeća mobilizirao svakoga tko se mogao kretati i nositi oružje. Sada je to, pak, bio način da se skrene pogibelj od hajduka u pravcu koji bi za državu bio poželjan te da se obrana osloni na lokalne snage. Položaj samih Vlaha nije bio ni izdaleka jednak i nerijetko su uz vojnu službu bili podvrgnuti poreznom opterećenju koje nije bilo lakše od tereta nametnutih „običnoj raji“. S druge strane, znatno je pojačano porezno opterećenje i to tako da su stare redovite daće ostale iste i zapravo gubile na težini uslijed inflacije, a povećani su nekadašnji izvanredni nameti u korist države.⁷

U svakom slučaju, 17. stoljeće je doba ravnoteže. Habsburgovci su tek bili postigli prilično povoljan mir 1606., a već su 1618. stupili u sukob europskih razmjera. Osmanlije su, pak, imale previše posla s unutarnjom stabilizacijom i više nisu imale vojsku koja bi toliko uvjerljivo prednjačila kvalitetom nad zapadnim vojskama. S obzirom da Bosanski pašaluk više ne pokazuje nekadašnje agresivnosti na pravcu prema Kupi, a drugdje još manje, možemo reći da u 17. stoljeću položaj Banske Hrvatske, ali i dalmatinskih gradova pod mletačkom vlašću prema Osmanskome Carstvu više određuju prilike u odnosima velesila negoli lokalni konflikti. Konsolidacija obrane i izgradnja vojno-graničarskog sustava u Hrvatskoj te osmanski prijelaz na defanzivnu „doktrinu“ postali su u uvjetima neprestanoga malog rata na granici podlogom za uspješnije udarce koje će u 17. stoljeću graničari, a osobito Zrinski, nanositi Turcima, čak i u vrijeme formalnoga mira. Niz pobjeda i uspjeha u borbama

⁶ Isto, str. 4.

⁷ Na istome mjestu.

na granici dodatno su, uz gubitak Novog Zrina i mogućnost širenja posjeda u slučaju rata, poticali Zrinske u želji da se izazove globalni sukob. No ni tada, povrh drugih nepovoljnih okolnosti, vojna doktrina vodećih europskih vojskovođa nije bila sklona ulasku u veliki rat s otvorenim masovnim bitkama. Najveći je problem i ugarske i hrvatske politike u odnosu na Osmansko Carstvo toga vremena bilo pomanjkanje jasne dugoročne vizije: osjećajući kako im turska vlast sužava i ugrožava osnove gospodarske i političke moći i time im, štoviše, smanjuje izgled u otporu habsburškoj centralizaciji, hrvatski i ugarski velikaši bi istodobno i poticali vladara na rat protiv Osmanlija i tražili bi tursku potporu u pokušaju da tog istog vladara zbače, s namjerama da se potom opet okrenu protiv neželjenog saveznika-pokrovitelja, te konačno traže veliku konfrontaciju s Turcima.⁸

Kasniji ratovi pokazat će ne toliko slabost Osmanskog Carstva koliko tadašnju nadmoć ranomoderne Europe. Od iznimne je važnosti prije analiziranja same Sinjske alke poznavati hrvatsko-turske odnose i određene povijesne prekretnice koje su dovele do njezinog utemeljenja. Sljedeće točke ovoga rada bavit će se povijesnim bitkama koje su zapravo dovele do nastanka Sinjske alke.

3. OSLOBAĐANJE HRVATSKIH KRAJEVA OD TURSKE VLASTI

Potkraj 16. stoljeća osjeća se slabljenje Turske prouzročeno krizom ekonomske osnovice Carstva. Vojno-feudalna struktura zasnovana na specifičnom turskom posjedovnom „timarskom“ sustavu, pod utjecajem robno-novčanih odnosa počinje se raspadati. Slabi vojna moć Carstva, prestaje teritorijalno širenje i priljev ratnog plijena. Centralna vlast nema snage razbiti volju janjičara, nekad elitne carske vojske koja je Tursku učinila prvom velesilom onog vremena. Ustanci i pokreti pokorenih naroda, pobune janjičara, glavno su obilježje političke povijesti Osmanskog Carstva od kraja 16. stoljeća do druge polovice 17. stoljeća. Na toj se osnovi mogao početi smanjivati njegov opseg.⁹

Sama ekonomska kriza u koju je Osmansko Carstvo ušlo bila je odlična prilika da osvojene zemlje krenu u ofanzivu za oslobođenjem od turske vlasti i samim time očuvanjem vlastite egzistencije.

⁸ Nav. dj., str. 6.

⁹ Marić, A., 1980., *Oslobađanje Hrvatske od Turaka u XVII stoljeću*, Povijesni muzej Hrvatske, str. 39.

3.1. Veliki bečki rat

Ratovi koje su Habsburška Monarhija i Mletačka Republika vodile protiv Osmanskog Carstva potkraj 17. i početkom 18. stoljeća znatno su izmijenili političku kartu jugoistočne Europe. Osnažena banska Hrvatska pokazala je da je i dalje važan politički subjekt aktivno sudjelujući i u ratovima, ali i u unutarnjem političkom životu Monarhije. Takvo buđenje hrvatske političke samouvjerenosti nije odgovaralo Habsburgovcima koji u svojim apsolutističkim težnjama nisu imali plan ojačati hrvatske staleže, nego ih, naprotiv, još više podčiniti svojoj vlasti. Krajem 17. stoljeća hrvatske su zemlje bile podijeljene između nekoliko država. Najveći dio hrvatskog naroda živio je unutar granica Banske Hrvatske koja se protezala od Drave na sjeveru do Hrvatskog primorja na jugu. Ratovi protiv Osmanlija na istoku Banske Hrvatske izravno su utjecali na njezinu istočnu granicu. Dalmacija i zapadni dio Istre bili su pod vlašću Mletačke Republike, a bosanski i hercegovački Hrvati i dalje su živjeli unutar Osmanskog Carstva. Dubrovačka Republika s druge je strane očuvala svoju slobodu trgovačkim vezama s Osmanskim Carstvom, ali je najveću prijetnju osjećala od strane Mletačke Republike.¹⁰

Križa u koju je Osmansko Carstvo zapalo nakon Sulejmana Veličanstvenog nagrizala je društveni ustroj i vojnu moć države. Sultanova je vlast sve više slabjela, a vodeću su ulogu u državi preuzeli veliki veziri. Ali zato s druge strane, europske su sile bile u sve većem usponu, i gospodarskom i vojnom, što im je omogućilo da od početka 17. stoljeća, kao što je prije navedeno, započinje ravnopravna borba s Turcima, smanjenje njihovih opsega i zaustavljanje njihovih osvajanja. Međutim, oslabljeni vanjskopolitički položaj Osmanskog Carstva pokušao je velikim ratnim pohodom popraviti veliki vezir Kara Mustafa-paša. On je, naime, namjeravao osvojiti Beč, ono što nije pošlo za rukom niti jednom osmanlijskom vojskovođi. Pohodom na Beč 1683. Kara Mustafa je započeo Veliki bečki rat koji je trajao od 1683. do 1699. i koji će se pretvoriti u najveći turski poraz u povijesti. Kada ga je opsjelo oko 200.000 turskih vojnika, Beč je pomoć dobio od poljskog kralja Jana III. Sobjeskog. On je na čelu kršćanske vojske, sastavljene od postrojbi i dragovoljaca iz čitave Europe, u bitci na Kahlenbergu pokraj Beča zadao Turcima težak poraz i natjerao ih na povlačenje.¹¹

Turski poraz pod Bečom označio je konačni slom osmanlijske vojne premoći i uvjerio je kršćane da se mogu ravnopravno boriti s Turcima. Kako bi se iskoristio početni zanos nakon kršćanske pobjede kod Beča, papa Inocent XI. je 1684. inicirao osnivanje protuturske

¹⁰ Bekavac, S., 2015., *Sinjska alka 1715. – 2015.*, Despot Infninitus, str. 30.

¹¹ Isto, str. 31.

Svete lige. Nju su uz Papinsku Državu činile Habsburška Monarhija, Poljska i Mletačka Republika. Bilo je dogovoreno da se Turke istovremeno napadne na više različitih mjesta. Habsburška je vojska tijekom idućih godina ratovanja zauzela velik dio Ugarske i Slavonije. Pod carsku su vlast tada u Ugarskoj prešli gradovi Budim i Pešta, Stolni Biograd, Segedin i Pečuh, a u hrvatskim krajevima je prijelomni događaj bio oslobođenje Osijeka 1687. Carske su snage 1688. uspjele osvojiti Beograd i prodrijeti duboko u Srbiju. Pobjednički niz stigao je do Makedonije, gdje su Osmanlije predvođene velikim vezinom Mustafom-pašom Čuprilićem počele poražavati habsburšku vojsku. Pokušaj povratka Osmanlija u Panoniju završio je kod Slankamena 18. kolovoza 1691. katastrofalnim porazom i smrću velikog vezira. Odlučna godina za sudbinu rata bila je 1697., kada je osmanlijska vojska 11. rujna potpuno uništena kod Sente, a predvodnik pobjedničke vojske bio je princ Eugen Savojski.¹²

3.2. Morejski rat

Morejski rat naziv je dobio po grčkom poluotoku Moreji (Peloponezu), gdje su se vodile glavne vojne operacije u sukobu Mletačke Republike i Osmanskog Carstva. Osim na Peloponezu, Jonskom i Egejskom moru, rat se vodio i u Dalmaciji, Bosanskom pašaluku te na teritoriju Dubrovačke Republike, Boke kotorske i Crne Gore. Morejski rat je trajao od 1684. do 1699. U tom petnaestogodišnjem ratu Mlečani su svoje snage usmjeravali na osvajanje glavnih turskih uporišta u Dalmaciji, pa su tako 1686. Mlečani osvojili Sinj i Vrgorac, a dvije godine kasnije Knin i Vrliku. Padom značajnog osmanlijskog uporišta Herceg Novoga 1687. mletačke su stečevine u Boki kotorskoj ponovno dobile teritorijalnu cjelovitost. God. 1694. Mlečani su osvojili Čitluk i gabelu na ušću Neretve, a u kolovozu Trebinje i Popovo polje. Rat je okončan mirovnim ugovorom u Srijemskim Karlovcima 1699. Mlečani su zadržali dio stečevina na Peloponezu, dok su u Dalmaciji u sastav Mletačke Republike pripojeni Knin, Vrlika, Sinj, Vrgorac i Gabela te Herceg Novi i Risan u Boki Kotorskoj. Morejski rat je na istočnoj jadranskoj obali i u njezinu zaleđu Mlečanima donio teritorijalno proširenje i učvršćenje vlasti, kao i brojno novopridošlo kršćansko pučanstvo koje je bježeći ispod turske vlasti ili novim razgraničenjem došlo pod okrilje Mletačke Republike.¹³

Kao što je već navedeno, Morejski rat je počeo 1684., samo godinu dana nakon velikog poraza Osmanskog Carstva u Beču 1683., što će reći da je Mletačka Republika iskoristila ukazanu priliku i napala sa juga oslabljeno i dezorganizirano Osmansko Carstvo, ali naravno

¹² Isto, str. 32. – 33.

¹³ Isto, str. 34. – 35.

kao i svaki rat, i ovaj je donio svoje posljedice koje su bile demografska i gospodarska kriza na Peloponezu.

3.3. Oslobođanje Sinja

U Morejskom ratu Sinj je bio velika bojišnica. Predvođeni lokalnim glavarima, rat je počeo buditi seljaka Zagore i tako je mirnog stočara i zemljoradnika pretvarao u naoružanog graničara. I seljaci su bili uvjereni da se i oni mogu suprotstaviti turskoj vojsci i da zajedno s Mletačkom Republikom mogu postići bitne vojne ciljeve. Stoga je dio cetinskog puka prešao Mlečanima i započeo učestale napade na sinjsko područje. Ti su napadi domaćih ljudi na sinjsko područje povećali nesigurnost među već uznemirenim pučanstvom. Među prvim vojnim ciljevima bio je onaj o zauzeću sinjske tvrđave. U iduće tri godine poduzete su tri veće opsade. Potkraj lipnja 1684. dogodio se pokušaj manje grupe graničara za izvlačenjem osmanlijske posade iz sinjske tvrđave, ali je posada predvidjela zasjedu i ostala unutar zidina. U idućim su se mjesecima glavari Stojan Janković, Smoljan Smiljanić, knez Franjo Posedarski i Šime Bortulčić potužili novom općem providuru Pietru Valieru kako nije ostvaren plan Ratnog vijeća pod općim providurom Domenicom Mocenigom. Naime, na sastanku je zato glavni zapovjednik Grimaldi tom prigodom predložio da treba napasti i sinjsku tvrđavu. Tako se tadašnji opći providur Valier, koji je dobro poznao sinjsku tvrđavu i njezinu važnost, s glavarima 21. listopada odlučio za samostalnu vojnu akciju, želeći dokazati spremnost samostalnog vođenja većih vojničkih pothvata, pa tako čak i opsada utvrda. Međutim, nedovoljno dobro naoružanje i strahovanje od vojne pomoći koja bi iz Livna stigla sinjskoj posadi natjeralo je graničare na povlačenje nakon samo jednog dana opsade. Dana 21. ožujka 1685. izvanredni mletački providur Marino Michieli, koji je kao ratni povjerenik bio pridodan generalnom providuru Valieru, prikupio je vojsku i preko Drniša upao u Cetinsku krajinu sa 7.000 vojnika, uključujući i graničarske postrojbe. Međutim, graničari pod Sinjem nisu naišli na generalnog providura Valiera koji se suprotno dogovoru, pojavio tek sedmi dan i to s nedostatnim ljudstvom i naoružanjem, te je tako turska vojska imala dovoljno vremena za popravke oštećenih zidina dok bi kršćanska vojska prebacivala top s jedne strane na drugu. Ovakvu je zbrku iskoristio bosanski paša i sinjskoj posadi poslao pomoć od 5.000 vojnika te su tako graničarske snage doživjele drugi poraz.¹⁴

¹⁴ Isto, str. 36. – 37.

Pripreme za novu opsadu sinjske tvrđave bile su bolje organizirane nego dvije prethodne. Trajno osiguranje Klisa, kao i cjelokupne srednje Dalmacije, nagnalo je novog mletačkog providura Girolama Cornara na osvajanje sinjske tvrđave. Iz tog je razloga dao u Solinu okupiti vojsku od 2.000 plaćenika, 1.000 galijota, oko 600 plaćenika konjanika i preko 3.000 graničara. Kako bi ove čete disciplinirao, podijelio ih je u manje odrede od 50 ljudi. Tu je, naravno, bilo i teško naoružanje od 6 topova, te 4 mužara i dovoljna količina strjeljiva. Dana 25. rujna 1686. započeo je napad na sinjsku tvrđavu. Četiri dana trajala je topnička paljba po zidinama. Dana 28. rujna rušenjem zida zbog topničke paljbe, plaćenici su prodrli u grad, a za njima i vojnici i graničari. Idući sati borbe donijeli su veliki poraz turskoj vojsci. Osvajanjem Sinja ostvareni su bili uvjeti za preuzimanje tvrđave Čačvine, pa je tako kršćanska vojska zagospodarila i krajnjim istokom Cetinske kotline.¹⁵

Međutim, nakon 29 godina Osmansko Carstvo odlučilo je vratiti izgubljena područja te su tako započele novi vojni pohodi o kojem će više biti riječi u sljedećem poglavlju.

3.4. Drugi Morejski rat

Drugi Morejski rat, Mali ili Sinjski rat trajao je od 1714. do 1718. Osmansko Carstvo, nezadovoljno teritorijalnim područjima Mletačke Republike, početkom je prosinca 1714. odlučilo u cijelosti Moreju, odnosno Peloponez uzeti od kršćanskih snaga te su u tu svrhu Osmanlije napale mletačke posjede u Grčkoj, gdje su vrlo brzo postignuti veliki ratni uspjesi. Mlečani se nisu mogli suprotstaviti osmanlijskoj vojsci. Osim gubitka Moreje, od veće katastrofe spasila ih je vojna intervencija Habsburške Monarhije. Velike pobjede princa Eugena Savojskog nad Osmanlijama kod Petrovaradina i Beograda olakšale su položaj Mletačkoj Republici. Međutim, velika se osmanlijska vojska 23. srpnja 1715. spuštala niz Prolog prema Sinju.¹⁶

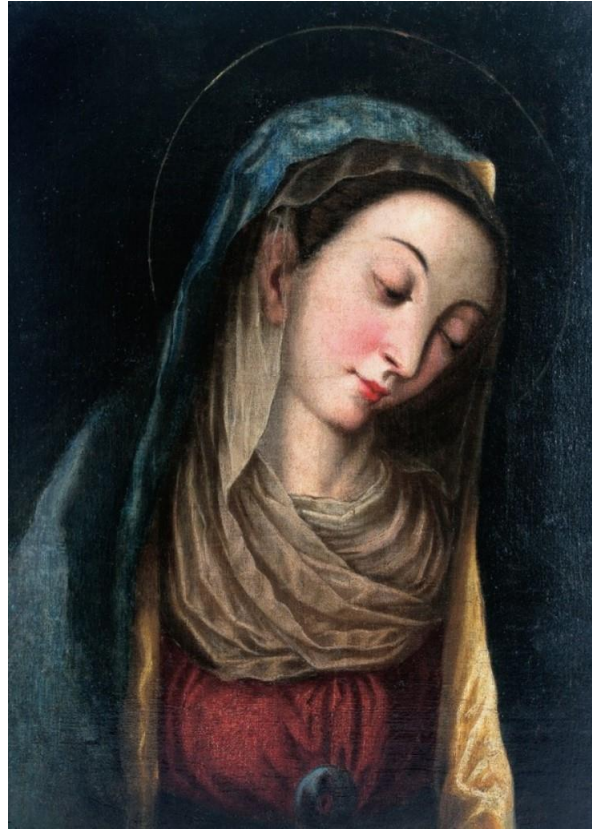
Ne postoje točni podaci o brojnosti posade sinjske tvrđave. Dok neki povjesničari navode broj od 700 branitelja, drugi spominju 1.000, pa i 1.500 branitelja. No poznata je zato činjenica da je obranu sinjske tvrđave vodio providur Zorzi Balbi. Također, poznato je da je učitelj matematike, Mlečanin-franjevac Bernardo Gornizai, izvadio iz škrinje, donesene iz samostana, sliku Majke od milosti (Slika 2) i postavio je na oltar sv. Barbare u tvrđavnoj crkvi.¹⁷

¹⁵ Isto, str. 38. – 39.

¹⁶ Isto, str. 50. – 51.

¹⁷ Na istome mjestu.

Kasnije ćemo vidjeti kako je baš ta slika možda imala toliko snažan psihološki učinak na sinjsku posadu koja je bila toliko brojčano slabija i koju je trebalo toliko motivirati da učini ono nemoguće.

Slika 2. Slika Majke od Milosti

Izvor: <https://www.gospa-sinjska.hr/index.php/kroz-proslost/51-povijest-stovanja-gospe-sinjske> (26. svibnja 2017.)

Napadi osmanlijske vojske na opkoljenu sinjsku tvrđavu bili su od prvog dana siloviti. Od 7. do 14. kolovoza 1715., koliko je trajala opsada, izvedeno je 14 juriša na tvrđavu, odnosno u prosjeku dva dnevno. Pored znatne vojne nadmoći, Turci su pred gradske zidine dovukli i četiri topa te dva mužara, pa je izgledalo kako sinjska tvrđava neće moći izdržati silinu takvog naoružanja. Međutim, serasker Mustafa-paša Ćelić je mislio kako će brzim napadom lako osvojiti sinjsku tvrđavu, pa iz Livna nije dopremio dovoljno hrane. Nedostatak hrane, bezuspješni pješački juriši prema zidinama tvrđave, kao i klimatski uvjeti koji su tada vladali, poljuljali su moral osmanlijskoj vojsci. Uvidjevši da se na takvom prostoru vojnici ne mogu duže zadržati, serasker se odlučio za sveopći napad u kojem je trebalo riješiti sudbinu Sinja te

se tako u praskozorje 14. kolovoza 1715. odvijao sveopći napad na sinjsku tvrđavu. Neprijatelji su se probili do zidina, ali se prema izvorima posada grčevito branila.¹⁸

Pritisnut neuspjehom, serasker je naredio brzo povlačenje vojske prema Livnu. Tako se ono u noći od 14. na 15. kolovoza pretvorilo u bijeg. Na prostoru ispod tvrđave i po cijelom polju ostao je pašin tabor, mnogo strjeljiva i brojno oružje. Nisu čak ni pokopali svoje mrtve. Naravno, kad su branitelji uvidjeli taj prikaz, uslijedilo je sveopće veselje. Tadašnji generalni providur Emo u proglasu za cijelu provinciju, osim hvaljenja branitelja i njihove hrabrosti, posebice je zahvalio Božjoj ruci koja ih je čuvala, što se može povezati s prijašnjom slikom Majke od Milosti. Rat je završio sklapanjem mira u Požarevcu 21. srpnja 1718. između Osmanskog Carstva, Habsburške Monarhije i Mletačke Republike. Osmansko je Carstvo izgubilo sve još preostale posjede u Srijemu i sjeverno od Dunava, te usto su morali ustupiti desnu obalu Save u Bosni, sjevernu Srbiju i Olteniju u Vlaškoj.¹⁹

Ovaj događaj je bio ključan za stvaranje Sinjske alke, ali moguće i za cijelu Europu, jer Sinj je bio prekretnica za daljnja turska osvajanja prema sjeverozapadnoj Europi. Prema tome, valja istaknuti izrazitu hrabrost i srčanost obrambene vojske Sinja koja je usprkos strahovitoj manjoj brojnosti ljudstva uspjela obraniti grad. Kako je naveo opći providur Emo, Božja ruka je bila ta koja je čuvala obrambenu vojsku, te se iz tog razloga pridaje značajna važnost Majci od Milosti.

4. SINJSKA ALKA U 18. STOLJEĆU

U preambuli Statuta Viteškog alkarskog društva u Sinju piše: „Hrvatski narod junačke Cetinske krajine porazio je godine 1715. osmanlijsku vojsku, koja je u osvajačkom pohodu pokušala osvojiti sinjsku tvrđavu, značajno uporište koje Turskom Carstvu osigurava nesmetan prolaz u srce Europe. Neposredno nakon veličanstvene i slavne pobjede, a potpuno svjestan njezine povijesne veličine, narod Cetinske krajine osnovao je vitešku igru Sinjsku alku kao vječitu uspomenu na junaštvo pradjedova, ali i kao poticaj naraštajima da čuvaju kako ratoborni duh branitelja protiv neprijatelja, tako i natjecanja u plemenitosti, poštenju i radu. Igra je to koja se tijekom višestoljetne tradicije utkala u narod, postala njegov nepobitni

¹⁸ Isto, str. 57. – 58.

¹⁹ Isto, str. 90.

činitelj, nositelj narodnog ponosa, nadahnuće i izvorište stvaralaštva u pričama i pjesmama, slikama, skulpturama i skladbama.²⁰

Karakteristično za 18. stoljeće je to što se u vrijeme protuturskih ratova u Dalmaciji Marija prizivala kao zaštitnica pod imenom Gospe od Milosti, Kraljice Mira ili Marije Pobjednice te su u tu svrhu Mariji, zaštitnici katoličkog stanovništva u borbama protiv Osmanskog Carstva, posvećivane crkve, oltari, kapele. Najveću vrijednost marijanskog svetišta u Sinju predstavlja slika Gospe od Milosti, koju je naslikao nepoznati mletački slikar u 16. stoljeću. Nakon 1715., koju su branitelji pripisali Gospinu zagovoru, pisac *Dnevnika opsade* navodi kako su mletački časnici po primitku plaće skupili među sobom oko 80 cekina i poslali dva časnika u Mletke da daju iskovati zlatnu krunu s križem, kojom će okitati Gospinu sliku (Slika 3). Pri dnu krune urezan je natpis u dva reda: *In perpetuum coronata triumphat – Anno MDCCXV* (Zauvijek okrunjena slavi slavlje – Godina 1715.).²¹

Slika 3. Okrunjena Gospa od Milosti – Gospa Sinjska

Izvor: <http://www.gospa-sinjska.hr/> (28. svibnja 2017.)

²⁰ Isto, str. 61.

²¹ Isto, str. 63. – 64.

Kao što je već navedeno, nakon obrane Sinja velika pažnja se počela pridavati Majci od Milosti, odnosno Gospi Sinjskoj. Prije samog natjecanja alkarska povorka prolazi kroz Sinj i dolaskom ispred marijanskog svetišta, alkari okretom glave ulijevo odaju znak poštovanja Čudotvornoj Gospi. Redovito se spominje da su 1715., nakon pobjede nad Turcima, narodne vođe odlučile da će na taj slavni dan svake godine igrati vitešku igru – Alku te je prvo natjecanje najvjerojatnije započelo u prvoj godini mira 1717., nakon što je osvojen Imotski, no to tome će više riječi biti malo kasnije u radu.²²

Sljedeća dva poglavlja bavit će se postankom Alke s naglaskom na antropološki aspekt te prvim poznatim spomenima, odnosno zapisima o Sinjskoj alki.

4.1. Postanak Alke

Petar Vučić navodi da prema Carlu Gustavu Jungu, arhetipovi nastaju u društvenim krizama i održavaju se stalnim ponavljanjima stotinama godina, možda i tisućljećima. Nastali su u doba usmene predaje, dakle, bez točne fiksacije, a to im je omogućilo da se, stalnim usmenim dodavanjem ili oduzimanjem, poopće, izgube individualni karakter i dobiju kolektivni. Ta je krizna situacija neophodna ne samo kao začetnička, ona se morala tijekom duljeg vremena održavati da bi arhetip nastao. Da kriza nije dulje vladala društvenim odnosima u nekom društvu, odnosno da društvo nije bilo izvrgnuto velikim egzistencijalnim opasnostima izvana, arhetip ne bi bio stvoren. Prema tome, Alka je uvjetovana vremenski, a budući da je kolektivističkog karaktera i etnički. Jer, to da je arhetip filogenetsko naslijeđe ne znači da je moguć samo kao iskustvo cijeloga ljudskog roda, da samo cijelo čovječanstvo kao takvo ima tvoračku moć stvaranja arhetipa, nego takvu tvoračku moć ima i svaka ljudska skupina, narod, nacija; arhetipovi su, poglavito etničkog podrijetla kao iskustvo pojedinog naroda, pa stoga tek kao iskustvo naroda pripadaju cijelom ljudskom rodu ili vrsti. Etnički su arhetipovi načini kolektivne reakcije na stanovite društvene okolnosti. Po prestanku društvenih uvjeta koji su stvorili arhetip, on traje i samoizražava se preko simbola kao „oponašanje“, „gluma“ tih istih uvjeta. Simbol je, dakle, upravo projekcija arhetipa kao psihičkog supstrata u vanjski svijet. I upravo je to ono što pojedine narode međusobno razlikuje. Ta različita reakcija i recepcija istih ili različitih životnih uvjeta, okolnosti u kojima živi i traje u vremenu svaki narod, po čemu i nastaju različita mentalna bića naroda, nastaju i različiti narodi. S obzirom da je Alka etnički arhetip, pomnijom raščlambom i

²² Isto, str. 67.

odgonetavanjem značenja njezine simbolike, idući unatrag, mogli bismo doći do samih korijena hrvatstva. Budući da je u njoj sadržano praiskustvo hrvatskoga naroda, uključujući vjerojatno dvije etnokomponente, ratničku i ratarsku, s priličnom sigurnošću možemo tvrditi da je Alka kao arhetip začeta u razdoblju kada je hrvatski narod živio u društvenom uređenju vojne demokracije koje se genetskim nasljedstvom prenosilo i ponovno simbolički aktualiziralo u Sinju i na Cetinskoj granici. Međutim, Alka ne može biti iskustvo samo jedne bitke ili nekog kratkog vremena, zato, kada kažemo da je Alka sinjska i cetinska, to je zato jer je tamo reaktualizirana i resimbolizacijom je poprimila sadašnji oblik viteške igre. To se može dokazati empirijskom povijesnom građom.²³

Alka se u Sinju, povijesno je posvjedočeno, počela trčati 1717., premda u nekim zapisima ima naznaka da su je izvodili već 1695. Naime, do sada je vladalo uvjerenje da je začeta između 1715., kao godine bitke s Turcima za obranu Sinja, i 1717., kao uspomene na tu junačku bitku Sinjana i Cetinjana. Na pitanje kako je nastala Alka može se reći da je nastala kao simbolički prasak spajanjem dvaju neophodnih čimbenika za njezin nastanak i to: 1. dinarskog, općehrvatskog marcijalnog arhetipa koji su Cetinjani i Sinjani bili najpotentniji nositelji i 2. slobode simbolizacije koja je proizašla iz interesa Mlečana da se slavi njihova velika pobjeda nad Turcima 1715.²⁴

4.2. Prvi poznati spomen o Alki

Prvi dosad poznati spomen o Alki, kako navodi Ana-Marija Vukušić, seže na sam kraj 18. stoljeća i to u godinu 1798., a povezan je sa zamolbom koju su alkari uputili tadašnjoj vlasti kako bi dobili potrebna sredstva za održavanje igre. Obrazloženje je, među ostalim, potkrijepljeno mišljenjem da Alka osposobljava domaće ljude za obranu od neprijateljskih napada.²⁵

Međutim, s druge strane, Stjepan Bekavac u svojoj knjizi „Sinjska alka 1715. – 2015.“ navodi kako je splitski polihistor dr. Julije Bajamonti autor do sada najstarijeg poznatog pisanog dokumenta o trčanju Sinjske alke koji je smješta u 1784. Tu je riječ o jednoj odi i tri Bajamontijeva soneta napisana na talijanskom jeziku, a posvećena trčanju Alke. Na papiru s Bajamontijevim rukopisom soneta o Alki nije navedena godina na koju se odnosi, ali budući da autor za tu godinu trčanja navodi generalnog providura Francesca Faliere (generalno

²³ Vučić, P., 1998., *Hrvatski duh Alke*, Consilium, str. 30. – 35.

²⁴ Isto, str. 35. – 36.

²⁵ Vukušić, A-M., 2007., *Zapisi o sinjskoj Alki i njihova primjenjivost u etnološkome istraživanju*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, str. 226.

providurstvo 1783. – 1786.) i providura sinjske tvrđave Paola Emilija Canala (sinjsko providurstvo 1783. – 1785.), možemo zaključiti da je Bajamonti sonete napisao upravo u čast trčanja Alke 1784. Iako se njegovi stihovi o Sinjskoj slki smatraju najstarijim pisanim tragom njezina postojanja, to nipošto ne označava i vrijeme početka njezina održavanja. Već je istaknuta pretpostavka da su alkarska natjecanja uslijedila kao spomen na slavnu pobjedu i obranu sinjske tvrđave od osmanlijske vojske 1715. i da su se razvila tijekom 18. stoljeća.²⁶

5. SINJSKA ALKA KAO VITEŠKO NATJECANJE

Sinjska je alka svojim formalnim obilježjima srodna natjecanjima u gađanju koluta, obruča, prstena, vrstama viteških igara koje su se razvijale u pojedinim dijelovima zapadne i mediteranske Europe, koje su u kasnome srednjem vijeku bile izrazito popularne. I na hrvatskome je prostoru bilo takvih igara (u Dubrovniku, Zadru, Imotskom, Barbanu...). Sve su se te igre do sredine 19. stoljeća ugasile te se danas uz Sinjsku alku još samo u Barbanu održava Trka na prstenac, koja je obnovljena 1976.²⁷

Starim statutom uređeno je da u Alki mogu sudjelovati isključivo članovi Viteškog alkarskog društva u Sinju, koji čine samo neporočni žitelji Sinja i Cetinske krajine ako su tu rođeni i roditelji im tu imaju zavičaj.²⁸

5.1. Časni sud

Članovi suda moraju dobro poznavati alkarsku tradiciju, starinske običaje, prošlost Sinja i Cetinske krajine, Statut i Pravila alke te uživati ugled među članovima Društva u cijeloj Krajini. Kandidata za predsjednika Časnog suda predlažu alkari i alkarski momci. Predsjednik časnog suda mora biti iz reda starih alkarskih kopljanika. Najmanje dva člana Časnog suda moraju imati prebivalište na području Cetinske krajine. Časni sud na bari, čoji i alki prati alkarsko natjecanje, ocjenjuje držanje alkara i trku konja, brine se da se natjecanje i cijela svečanost održava prema odredbama Statuta, Pravila o Alki i starim običajima.²⁹

²⁶ Bekavac, S., 2015., *Sinjska alka 1715. – 2015.*, Despot Infinitus, str. 71.

²⁷ Horvat, R., 2015., *Leksikon Sinjske alke*, Viteško Alkarsko društvo Sinj, Matica hrvatska, str. 275.

²⁸ http://www.Alka.hr/scroll_page.asp?groupID=8 (28. svibnja 2017.)

²⁹ http://www.Alka.hr/AlkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=8 (7. lipnja 2017.)

5.2. Početak natjecanja

Alkarsko natjecanje započinje svečanom povorkom koju predvodi arambaša (Slika 4.) i odabrana četa alkarskih momaka, koje slijedi štitonoša koji nosi trofejni turski štit, a potom vodiči edeka (konja bez jahača) na kojemu je trofejna oprema koja je, po legendi, pripadala seraskeru Mehmed-paši Čeliću, kao što je prije navedeno, turskom vojskovođi iz vremena opsade Sinja 1715.

Slika 4. Predvodnik alkarskog natjecanja – arambaša

Izvor: http://www.Alka.hr/AlkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=11 (28. svibnja 2017.)

Alkarsku četvu predvodi barjaktar s pobočnicima i alkarski vojvoda (Slika 5.) s ađutantom. Barjaktar nosi alkarski barjak, a pobočnici mu i vojvodin ađutant isukane sablje u desnici. Za njima u dvoredu jaše četa alkara s kopljima. Na začelju povorke je alajčauš (zapovjednik čete alkara kopljanika). Arambaša i alkarski momci u povorci idu pješice. Naoružani su kuburama, jataganom i puškom, a odjeveni u svečanu starinsku nošnju naroda Cetinske krajine.

Slika 5. Alkarski vojvoda (zapovjednik Alke)

Izvor: http://www.Alka.hr/AlkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=9 (29. svibnja 2017.)

Alkarska četa je na bogato urešenim konjima, odjevena u izvornu vitešku odoru sinjskih branitelja s početka 18. stoljeća. Naoružani su s oko 3 m dugačkim drvenim kopljem sa željeznim šiljkom i sabljom o lijevom bedru. U viteškom alkarskom natjecanju sudjeluju samo alkari kopljanici, a slavodobitnik je onaj koji u tri trke gađanjem u alku prikupi najviše punata (bodova).³⁰

Važno je ovdje napomenuti kako alkar mora pokazati ozbiljnost, odnosno zabranjeno mu je razgovarati, smijati se te činiti najmanje kretnje koje se ne slažu s ozbiljnošću koja je svojstvena jednom oružanom vitezu, koji je izložen opažanjima gledatelja. Naređena mu je poslušnost prema vođi, poštovanje prema sucima i pristojno vladanje sa svakim. Tijekom trke ne smije izustiti nikakav poklik, bilo veselja ili negodovanja. Kada alkar jaše ispred vođe i sudaca te vlasti, ne smije razgovarati ni sa kime, pa čak ni ispod glasa, niti se smije pokazati rastresen; naprotiv, mora pokazati poštovanje saginjanjem glave i koplja najprije vođi, pa zatim sucima. Ukoliko se alkar ne pridržava pravila ponašanja, može biti ukoren, pa čak i isključen iz daljnjeg sudjelovanja u Alki.³¹

³⁰ http://www.Alka.hr/scroll_page.asp?groupID=8 (29. svibnja 2017.).

³¹ Vukušić, A-M., 2013., *U sridu: sjećanje, pamćenje i život Alke*, Institut za etnologiju i folkloristiku, str. 95.

5.3. Namještač alke

Na svaki znak trube namještač alke (Slika 6.) se sklanja na lijevu stranu. Oko pasa nosi pričuvnu alku.

Slika 6. Namještač alke

Izvor: http://www.Alka.hr/AlkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=22 (7. lipnja 2017.)

Pomoćnik namještača alke stoji kod desnog stupa koji drži alku. On po potrebi spušta i diže konopac da bi se alka mogla namjestiti. Ako alkar odnese ili odbaci alku, pomoćnik namještača odmah spušta konopac i namještač istupa na sredinu trkališta i namješta alku za sljedećeg natjecatelja. Pomoćnik namještača vuče konopac da se alka digne do određene visine. Da bi osigurao stalno istu visinu, pomoćnik namještača na konopcu učvršćuje poseban lanac koji služi za točno podešavanje visine konopca, odnosno alke. Namještač alke ima štap dužine 322 cm, pomoću kojega umiruje alku dok pomoćnik vuče konopac. Pored toga, štap mu služi kao mjera da je alka podignuta na određenu visinu. Stupovi, konopac i štap namještača alke su sivomodre boje.³²

³² http://www.Alka.hr/AlkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=22 (7. lipnja 2017.).

5.4. Tijek natjecanja

Alkarskim natjecanjima prethode prove koje na alkarskom trkalištu moraju početi najmanje 15 dana prije same Alke. Kroz prove se odabiru najbolji alkari za sudjelovanje u natjecanju na bari i čoji. Bara se održava dva dana prije Alke. Dobitnik bare dobiva novčanu nagradu, brončanu alku, a u povorci kroz Sinj na koplju nosi znamenje pobjede - dva metra zelenog sukna. Uoči Alke održava se čoja. Dobitnik čoje dobiva novčanu nagradu, srebrnu alku i u znak sjećanja na stare običaje, u povorci kroz Sinj na koplju pronese 311 centimetara crvene čoje. Natjecanje na bari i čoji odvija se po istim pravilima kao i na Alki, ali bez svečane alkarske odore. Alajčauš rukovodi natjecanjem; nadzire je li pravilno zategnut konopac; je li namještač propisno namjestio alku. Kad se uvjeri da su ispunjeni uvjeti za trku svakog alkara pojedinačno, naređuje trubaču da odsvira poziv za trku. Pred kraj trke alajčauš odlazi na početak trkališta, a njegovu ulogu preuzima zamjenik. Ako alkar protrči, pogodi i odnese alku, vraća se pred alkarsku ložu pokazati sucima u što je pogodio. Zatim spušta alku s koplja, pozdravlja, a koplje odbacuje svojem momku i tada obojica odlaze u gornji dio trkališta. Alkar koji ne odnese alku ne vraća se.³³

Alajčauš je odgovoran i za ponašanje alkara i dužan je provjeriti je li svaki alkar ispravno odjeven i opremljen za sudjelovanje u Alki. Za vrijeme prova i Alke, alajčauš može alkarima izreći društvenu mjeru opomene i udaljiti pojedinog alkara s prova do konačne vojvodine odluke. Također ima zamjenika koji mu pomaže u svim njegovim poslovima.³⁴ Na sljedećoj slici vidjet ćemo izgled alajčauša (Slika 7).

Iz slike je vidljivo da se alajčauševa odora razlikuje od odore ostalih alkara kopljanika, jer je crne boje.

³³ http://www.Alka.hr/AlkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=22 (7. lipnja 2017.).

³⁴ Horvat, R., 2015., *Leksikon Sinjske alke*, Viteško Alkarsko društvo Sinj, Matica hrvatska, str. 275.

Slika 7. Alajčauš u izvornoj odori

Izvor: http://www.Alka.hr/scroll_page.asp?groupID=2 (7. lipnja 2017.)

Alkar u punome trku, jašuci po alkarsku, nogu duboko u stremenima i bez podizanja sa sedla, gađa kopljem u alku koja visi na sredini konopa koji je rastegnut vodoravno između dva stupa postavljena na kraju trkališta. Alka je postavljena na visinu od 332 cm, računajući od njezine sredine do zemlje. Udaljena je 160 m od Biljega (starta) blizu Velikoga mosta. Tko nakon treće trke ima najviše punata, proglašava se slavodobitnikom (pobjednikom). Ako nakon treće trke dvojica ili više alkara prikupe isti broj punata (bodova), ponavljaju trku sve dok jedan ne ostane pobjednikom. To dodatno doigravanje zove se pripetavanje ili foranje.³⁵

Alkarski je kolut (Slika 8.) od kovanog željeza, napravljen od dva obruča sa zajedničkim središtem. Mjereći njihovu unutarnju stranu, veći obruč ima promjer od - kao što je navedeno - 131,7 mm, a manji 35,1 mm. Obruči su međusobno povezani trima kracima koji idu od jednog obruča prema drugom i dijele prostor između obruča na tri jednaka dijela.

³⁵ http://www.Alka.hr/scroll_page.asp?groupID=8 (7. lipnja 2017.).

Obruči i krakovi debeli su 6,6 mm i imaju oštar rub s one strane s koje se kopljem gađa u alku.³⁶

Slika 8. Kolut alke

Izvor: http://www.Alka.hr/AlkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=15 (29. svibnja 2017.)

Pogodak u mali srednji kolut („u sridu“) donosi 3 punta, u gornji pregradak 2, a pogodak u jedan od dvaju donjih pregradaka po 1 punat. U natjecanju je prisutan i već navedeni namještač alke koji po potrebi spušta i diže konopac sa štapom dužine 322 cm, da bi se alka mogla namjestiti u slučaju da alkar odnese ili odbaci alku.

5.5. Proglašenje slavodobitnika

Na kraju natjecanja vojvodin ađutant izvješćuje vojvodu koji alkar ima najviše punata a zatim mu vojvoda naredi da ga dovede. Kad ađutant doprati alkara pred vojvodinu ložu, vojvoda ga proglašava slavodobitnikom, a na koplje mu postavlja hrvatsku trobojnicu – plamenac (Slika 9). Taj svečani čin popraćen je pucnjima mačkula s bedema Staroga grada. Kao trajan poklon slavodobitniku pripada i zlatna alka. Slavodobitnikovo i ime njegova momka upisuje se u svečane spise potomstvu na znanje. Poslije proglašenja slavodobitnika svi sudionici alkarske povorke istim putem kao i pri nastupanju, napuštaju trkalište i prolaze

³⁶ http://www.Alka.hr/scroll_page.asp?groupID=8 (29. svibnja 2017.).

preko glavnog trga, prate najprije vojvodu do alkarskih dvora, zatim slavodobitnika i alajčauša, a potom se razilaze.³⁷

Slika 9. Proglašenje slavodobitnika

Izvor: http://www.Alka.hr/AlkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=20 (29. svibnja 2017.)

Kada govorimo o slavodobitnicima, odnosno pobjednicima Sinjske alke, valja istaknuti kako je najtrofejniji alkar u povijesti je Nikola Cerinić koji se titulom slavodobitnika Sinjske alke ovjenčao 12 puta, a u Alki je nastupao od 1867. do 1899. Nikola Jelinčić je u razdoblju od 1900. do 1935. osam puta postao slavodobitnikom. Pet alki su osvojili Jozo Boko u razdoblju od 1914. do 1930., Janko Kelava u razdoblju od 1961. do 1975., kao i Anđelko Vučković u vremenu od 1974. do 1996. Također, važno je istaknuti kako je Sinjska alka upisana na UNESCO-vu reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva.³⁸

³⁷ http://www.Alka.hr/AlkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=12 (29. svibnja 2017.).

³⁸ <http://www.visitsinj.com/hr/Vodic/37/zanimljivosti-iz-povijesti-sinjske-Alke> (29. svibnja 2017.).

6. MUZEJ SINJSKE ALKE

Nakon što je odlukom Vlade Viteško alkarsko društvo Sinj postalo vlasnik cijelog kompleksa alkarskih dvora, 2007. krenulo se s njihovom obnovom. Radovi na dvorima i muzeju potrajali su do 2015. kada je muzej svečano i otvoren. Tradicijska građa u ovom je muzeju uokvirena najvišim muzejskim standardima europskih i svjetskih razmjera, pri čemu je glavni dio muzeja interaktivne prirode. Dio eksponata traži aktivno djelovanje promatrača, što je destigmatiziralo muzejsku baštinu kao sadržaj sasvim odijeljen od posjetitelja. Metodički i pedagoški nimalo apstraktan raspored građe omogućio je da se u njemu svaki posjetitelj osjeća dobrodošlo te da se do informacija i o najmanje poznatim artefaktima može doći i bez posredovanja muzejskog vodiča kao što je vidljivo na slici (Slika 10).³⁹

Slika 10. Muzej Sinjske alke

Izvor: <https://narod.hr/kultura/foto-posjetite-muzej-sinjske-Alke-svjedocanstvo-o-povijesti-Alke-i-sinja> (7. lipnja 2017.)

Kao što je vidljivo na slici, središnji dio muzeja čini prikaz alkarske povorke u prirodnoj veličini, sastavljene od vojvode, čete alkara i njihovih (alkarskih) momaka za koji

³⁹<http://www.poslovni.hr/hrvatska/muzej-sinjske-Alke-nominiran-za-najprestizniju-europsku-muzejsku-nagradu-326780?gclid=COz8rI6Wp9QCFRdmGwodrVYDRg> (7. lipnja 2017.).

su zaslužni Hrvoje Dumančić i radionica Neira iz Metkovića. Uz njih u povorci sudjeluju još i harambaša, buzdovandžija, štitonoša, ali i namještač alke, pomoćnik, trubač i pucač mačkula koji iako jesu dio Alke, ne sudjeluju u povorci. Za troškove obnove i izgradnje Ministarstvo kulture je u razdoblju od 2007-2015. osiguralo 31,8 milijuna kuna za obnovu alkarskih dvora i stalni postavi te 6 milijuna kuna za realizaciju stalnog postava, a u gradnji Muzeja čija je ukupna vrijednost iznosila 25 milijuna kuna sudjelovali su hrvatska Vlada, Splitsko-dalmatinska županija, grad Sinj i Viteško alkarsko društvo (VAD). Danas se na velikom video-zidu unutar muzeja mogu pogledati pobjednici od 19. stoljeća pa sve do prošle godine, a o najznačajnijima od njih dostupno je i nešto više informacija. U sklopu muzeja također se nalaze i suvenirnica u kojoj se uz tradicijski nakit mogu pronaći i brojna izdanja posvećena alkarskoj baštini, povijesti grada Sinja i Cetinjske krajine te suvremeno opremljena projekcijska dvorana u kojoj se prikazuju uradci vezani za Alku te održavaju druga za sinjski kraj važna kulturna zbivanja.⁴⁰

Koncepciju stalne postave muzeja čine jednostavna i sasvim jasna prezentacijska linija, odnosno linearni tok posjetitelja. Muzejski info-sustav i aktivnost muzejskog uvođenja sadrže, osim informacija o temama stalnog postava muzeja, također i sve relevantne informacije o cjelovitom spomeničkom kompleksu mletačkih kvartira, kao i informacije o arheološkim nalazima i njihovoj prezentaciji unutar spomeničkog kompleksa. Koncepcija novog stalnog postava muzeja temelji se na kombinaciji klasičnih i multimedijalnih tehnika prezentacije muzejskih tema. Prema tome se uz klasični postav izvornoga muzejskog predmeta koriste i suvremene metode njegovoga aktiviranja, kao što su rekonstrukcije, kompjutorske animacije, modeli, inscenacije, zvukovne i glazbene kulise i slično.⁴¹

⁴⁰<http://www.poslovni.hr/hrvatska/muzej-sinjske-Alke-nominiran-za-najprestizniju-europsku-muzejsku-nagradu-326780?gclid=COz8rI6Wp9QCFRdmGwodrVYDRg> (7. lipnja 2017.).

⁴¹ Dukić, J. - Nasić, I., 2014., *Programska knjižica Viteškog alkarskog društva u prigodi 300. Obljetnice Alke i čudesne obrane Sinja*, Viteško Alkarsko društvo Sinj, str. 54.

7. SINJSKA ALKA KAO ČIMBENIK IDENTIFIKACIJE

Promatraju li se spomenuta bitka i pobjeda nad Turcima godine 1715., kao i uloga Blažene Djevice Marije u raspletu tih događaja kao svojevrsni oblici zapamćenih sadržaja, kao „skraćena verzija povijesti“ oblikovana prema potrebama tamošnjega stanovništva, Alka se istodobno pokazuje kao način artikulacije tih uspomena i kao medij kojim se one prenose od jedne generacije ka drugoj. Ritual, odnosno komemorativna ceremonija nije alternativan način izražavanja vrijednosti i gledišta koja se jednako mogu iskazati i nekim drugim medijem. Komemorativne ceremonije, svoju posebnost nalaze upravo u prožetosti performativnog i formaliziranog jezika te na tome što zajednicu koja ih izvodi upućuju na njima vrlo važne osobe i događaje, pri čemu značajan kontinuitet s prošlosti, koji iz toga proizlazi, omogućuje zajednici stvaranje i potvrđivanje vlastitoga identiteta. U kontekstu Alke motiv Gospe je prisutan u slikama koje pobuđuje neizostavno verbalno podsjećanje na događaje iz 1715. prigodom godišnjeg odigravanja Alke, a njezin je lik u razdoblju od 1921. do Drugoga svjetskog rata krasio barjak Viteškog alkarskog društva. Rituali i prostor kao načini artikuliranja, prenošenja i očuvanja zapamćenih sadržaja pronalaze svoje mjesto i u Alki, promatra li se kao poseban oblik komemorativne ceremonije kojoj je bitna sastavnica natjecanja na točno određenom prostoru. Međutim, kako navodi Ana-Marija Vukušić, Alka svojom formalnom dimenzijom ne svjedoči o događaju koji slavi, već je u njoj snažno istaknuta agonalna dimenzija. Postavlja se pitanje čime to onda Alka svjedoči o prošlosti koja se ističe kao njezin pokretač i smisao? Naime, u Alki se isprepleće nekoliko specifičnih elemenata koji simbolički upućuju na te događaje. To se ogleda već iz naziva igre i koluta koji se u igri gađa – alka, a koji se povezuje s uzengijom otetom turskomu vojniku. Ratni plijen predstavlja i konj Edek, kojega se prigodom svakog izvođenja Alke vodi u povorci, a simbolizira zarobljenoga konja turskoga vojskovođe koji je predvodio glavni napad na Sinj. Osim toga, vezanost uz specifičnu prošlost ogleda se i iz, u alkarskoj povorci također istaknutih, štita i buzdovana kao predmeta zaplijenjenih neprijatelju, a na tursko podrijetlo upućuju i pojedine vrste oružja koje nose sudionici povorke, dijelovi odjeće, opreme i ukrasa, ali i nazivi pojedinih alkarskih časnika. Dakle, sjećanja na prošli događaj prisutna su u Alki na simboličkoj razini. Međutim, Alka se ne može motriti kao alternativan oblik niti jednoga od tih simbola. Slike iz legende, kao i ostalih oblika usmene tradicije toga kraja koji tematiziraju događaje iz 1715., te predmeti kojima se pripisuje podrijetlo od tada poraženog neprijatelja,

ne prenose pojedinačno ono što se Alkom izražava; ona, naime, na poseban način uprizoruje prošlost slažući mozaik od svih navedenih elemenata.⁴²

S druge strane, Petar Vučić nastoji predstaviti Alku kao masovni simbol s kojim bi se svi Hrvati trebali identificirati jer je u njoj, kako tvrdi, zgusnuta povijest hrvatskoga naroda. Tragajući za skrivenim značenjima koje, sad u pojedinim segmentima, sad u cjelini, Alka utjelovljuje, Vučić nastoji naglasiti njezinu izvorno nacionalnu simboliku, koja je u lokalnim prilikama za to prikladnih značajki „hrvatskog dinarstva“ tek našla sebi prilagođenu formu. Poimajući dinarstvo kao srž nacionalnoga bića koje je kao takvo (lokalno) podređeno nacionalnome, Vučić zaključuje kako je percepcija Alke kao cetinske igre zapravo posljedica djelovanja cenzora. Zbog toga se zalaže za ukidanje Statutom definirane odredbe prema kojoj je sudjelovanje u Alki određeno kriterijem lokalnosti, obrazlažući svoj zahtjev primjedbom da takav kriterij i „vjekovnim hrvatskim neprijateljima“ omogućuje sudjelovanje u Alki te da ga stoga hitno treba zamijeniti kriterijem nacionaliteta.⁴³

Uključujući u obzir navedeno, bilo bi opravdano zaključiti da se sjećanje na Alku koristi kao jedan od čimbenika identifikacije lokalne zajednice Cetinske krajine, a Sinjska alka kao viteška igra sa svojim elementima predstavlja povijest na jedan specifičan način s ciljem kako bi to sjećanje na događaj iz 1715. ostalo zapamćeno i prenosilo se dalje na iduće generacije tamošnje lokalne zajednice. Vučićev zahtjev da se Alka treba zamijeniti kriterijem nacionaliteta iz razloga što sadašnja pravila na neki način omogućuju čak i Turcima da sudjeluju u viteškoj igri stoji, i svi Hrvati bi se trebali identificirati s tim događajem i samom Sinjskom alkom, ali sama srž, odnosno najveća čast bi ipak trebala ostati u Sinju, točnije da ipak malo više prevladava kriterij lokalnosti.

⁴² Vukušić, A-M., 2005., *Suvremenost, tradicija i sjećanje: Sinjska alka*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, str. 101., 104.

⁴³ Vukušić, A-M., 2013., *U sridu: sjećanje, pamćenje i život Alke*, Institut za etnologiju i folkloristiku, str. 54.

8. ZAKLJUČAK

Tradiciju koja se nastavlja na srednjovjekovne viteške turnire jedina je do današnjih dana očuvala Sinjska alka. Od svojih se početaka veže uz uspomenu na značajan događaj za to područje, odnosno za oslobođenje Sinja od tada brojčano mnogo nadmoćnije turske vojske 1715. Svojom tradicijom i kontinuitetom održavanja, Sinjska alka čuva stare običaje te ih prenosi na mlađe generacije. Slijedom toga, kao što je već navedeno, upisom na UNESCO-vu listu nematerijalne kulturne baštine Sinjska alka je dodatno potvrdila svoju reputaciju i valorizaciju na međunarodnoj razini. Također, ne smijemo izostaviti legendu o Gospi Sinjskoj, čija legenda kaže kako su se Sinjani uspjeli obraniti od Turaka upravo radi Gospine zaštite i čija je uspomena značajno utjecala na izgled Alke.

Sinjska alka je natjecanje konjanika u gađanju alke kopljem koje se u Sinju održava svake godine u prvoj trećini mjeseca kolovoza, gdje alkari jašući u punom galopu konja nastoje pogoditi alku obješenu na konopcu postavljenom preko trkaće staze. Svi sudionici Alke odjeveni su u izvornoj odjeći, alkari ne smiju razgovarati, smijati se i ponašati neadekvatno, sve mora biti po propisima, sve u svrhu što realnije i što izvornije prezentacije onoga doba. Slavodobitnik za nagradu dobiva zlatnu alku i ime njega i njegova momka upisuje se u svečane spise kako bi se to svima dalo na znanje.

Povijesni aspekt Alke, odnosno onaj segment zbog kojeg se i Sinjska alka počela održavati, a to su povijesne bitke, za povjesničare uvijek predstavlja izazov i uvijek se može dublje istraživati i interpretirati. No jedno je sigurno, a to se može povezati s citatom Napoleona Bonaparte: „Dajte mi sto tisuća hrvatskih vojnika i osvojiti ću svijet“. Dakle, naglašava se izrazita hrabrost i srčanost hrvatskoga naroda koji je kroz povijest u većini bitaka i ratova bio brojčano slabiji, imao slabiju političku potporu, a većinom je izlazio kao pobjednik, što je i slučaj Alke gdje su se brojčano mnogo slabiji Sinjani oduprli velikom i višestoljetnom agresoru, Osmanskom Carstvu te je stoga Sinjska alka jako važna kao izraz tradicije, interpretacija identifikacije i pripadanja i radi toga bismo trebali biti ponosni.

9. LITERATURA

Knjige

1. Bekavac, S. (2015.), *Sinjska alka 1715. – 2015.*, Zagreb: Despot Ininitus
2. Jurčević, K. - Ramljak, O. - Hasanbegović, Z. (2016.), *Hrvatska i Turska: Povijesno-kulturni pregled*, Zagreb: Srednja Europa, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
3. Vučić, P. (1998.), *Hrvatski duh Alke: simbolika i filozofija hrvatske povijesti*, Zagreb: Consilium
4. Vukušić, A-M. (2013.), *U sridu: sjećanje, pamćenje i život Alke*, Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku
5. Horvat, R. (2015.), *Leksikon Sinjske alke*, Zagreb: Viteško Alkarsko društvo Sinj, Matica Hrvatska
6. Dukić, J. - Nasić, I. (2014.), *Programska knjižica Viteškog Alkarskog društva u prigodi 300. obljetnice Alke i čudesne obrane Sinja*, Sinj: Viteško Alkarsko društvo Sinj

Članci u znanstvenim časopisima

1. Vukušić, A-M., (2005.). *Suvremenost, tradicija i sjećanje: Sinjska alka*, dostupno na: www.hrcak.srce.hr/2928, str. 101. – 104.
2. Vukušić, A-M., (2007.). *Zapisi o Sinjskoj alki i njihova primjenjivost u etnološkome istraživanju*, dostupno na: www.hrcak.srce.hr/22135, str. 226.

Internetski izvori

1. Alkarsko natjecanje http://www.Alka.hr/scroll_page.asp?groupID=8, (28. svibnja 2017.)
2. Sinjska alka http://www.Alka.hr/AlkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=8, (7. lipnja 2017.)
3. Turistička zajednica grada Sinja <http://www.visitsinj.com/hr/Vodic/37/zanimljivosti-iz-povijesti-sinjske-Alke> (29. svibnja 2017.)
4. Poslovni dnevnik <http://www.poslovni.hr/hrvatska/muzej-sinjske-Alke-nominiran-za-najprestizniju-europsku-muzejsku-nagradu> (7. lipnja 2017.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Neredoviti juriški konjanici akindžije.....	3
Slika 2. Slika Majke od Milosti.....	13
Slika 3. Okrunjena Gospa od Milosti – Gospa sinjska.....	16
Slika 4. Predvodnik alkarskog natjecanja – arambaša	21
Slika 5. Alkarski vojvoda – zapovjednik Alke.....	22
Slika 6. Namještač alke	23
Slika 7. Alajčauš u izvornoj odori.....	25
Slika 8. Kolut alke.....	26
Slika 9. Proglašenje slavodobitnika	27
Slika 10. Muzej Sinjske alke	29

SAŽETAK

Naglo širenje Osmanskog Carstva na Balkanskom poluotoku koje je započelo potkraj 14. stoljeća vodilo je ka potpunom uništenju i brisanju Hrvata s etničke i političke karte tadašnje Europe. Slijedom toga, potkraj 16. stoljeća, pod sve jačim pritiskom i naletima osmanske vojske, Hrvatska je izgubila dvije trećine svog prostora i mnogo stanovništva. Iz tog je razloga ratovanje protiv Osmanskog Carstva postajalo sve češće zanimanje hrvatskog stanovništva te su u svrhu očuvanja vlastite egzistencije ratovi za oslobođenje hrvatskih krajeva od turske vlasti počeli. Prvo su 1699. godine Turci doživjeli enorman poraz u neuspjelom osvajanju Beča, zatim je Mletačka Republika zaposjela određen turski teritorij u Dalmaciji, a u svemu tome Sinj je bio velika bojišnica koji je osvojen 1686. godine. Ključna je 1715. godina kada se Sinj pokušao vratiti pod tursku vlast sveopćim napadom na sam grad gdje su izrazito brojčano slabiji Sinjani odbili Osmanlije čime je završena Osmanska vladavina na tim prostorima, a u čast pobjede Sinjana osnovana viteška igra Sinjska alka odnosno kako navodi Vučić da je Alka nastala spajanjem dvaju čimbenika: opće hrvatskog marcijalnog arhetipa kojega su Cetinjani i Sinjani bili najpotentniji nositelji i slobode simbolizacije koja je proizašla iz interesa Mlečana da se slavi njihova velika pobjeda nad Turcima 1715. godine. Nadalje, Sinjska alka je viteška igra u kojoj alkar u punome galopu konja gađa kopljem u alku nastojeći pogoditi u centar alke radi što većeg dobivanja punata. Sinjska alka u svojoj igri objedinjuje elemente koji simbolički upućuju na ondašnje vrijeme. Tu se podrazumijeva sama alka, koja se povezuje s uzengijom otetom turskomu vojniku, zatim konj Edek koji simbolizira zarobljenoga konja turskoga vojskovođe koji je predvodio glavni napad na Sinj. Tu su i razna izvorna odjeća i vojna oprema sve sa ciljem što realnijeg i što časnijeg prikaza i štovanja tog događaja 1715. godine. Također, Sinjska alka je na neki način simbol identifikacije tamošnje lokalne zajednice koji se tom tradicijom identificiraju i koja se prenosi s generacije na generaciju. Cilj rada je pojasniti kako je zapravo nastala Sinjska alka, analizirati njeno održavanje kao viteške igre i predstaviti simboliku koju ona odražava.

Ključne riječi: Osmansko Carstvo, Hrvati, Sinj, rat, Sinjska alka, viteška igra

SUMMARY

The sudden expansion of the Ottoman Empire on the Balkan Peninsula that began at the end of the 14th century led to the complete destruction and eradication of Croats from the ethnic and political map of Europe at that time. Consequently, at the end of the 16th century, under the strong pressure and waves of the Ottoman army, Croatia lost two thirds of its territory and a large part of the population. For this reason, warfare against the Ottoman Empire became increasingly frequent among the Croats and for the purpose of preserving their own existence, wars for the liberation of Croatia from the Turkish rule began. First in 1699, the Turks experienced an enormous defeat in the failed attempt to conquer Vienna, then the Venetian Republic occupied a certain Turkish territory in Dalmatia, and in all of this, Sinj was a great battlefield that was conquered in 1686. The key year was 1715 when Sinj tried to return under the Turkish rule with a general attack on the very city where the numerically weaker people of Sinj defeated the Ottomans and rejected the Ottoman rule in these areas, and in honor of the victory of Sinj, the knight play *Sinjska alka* was established. As stated by Vučić, Alka was created by the combination of two factors: the general Croatian martial archetype of which Cetinje and *Sinjani* (residents of Sinj) were the most powerful bearers and the freedom of symbolization that arose from the Venetian's interest to celebrate their great victory over the Turks in 1715. Furthermore, the Alka of Sinj is a knight game in which the *alkar* riding his horse at full gallop aims at the alka with his spear trying to hit the center of the alka for the sake of gaining more points. The Alka of Sinj is a game that combines elements that symbolically point at that time. This includes the alka itself, which is linked to the stirrup stolen from a Turkish soldier, followed by the Edek horse symbolizing the captured horse of the Turkish army leader who led the main attack on Sinj. There are also various original outfits and military equipment, all with the aim of rendering a realistic and honorable representation of this event from 1715. Also, the Alka of Sinj is in some way a symbol of the identification of the local community with this tradition transmitted from generation to generation. This paper aims to explain the foundation of the Alka of Sinj, analyze its preservation as a knight game and present the symbolism that it reflects.

Tamara Stanišić, prof.

Keywords: Ottoman Empire, Croats, Sinj, war, Alka of Sinj, knight game